

Warszawa, dnia 1 grudnia 2016 roku

Szanowna Pani
Elżbieta Rafalska
Minister
Rodziny Pracy i Polityki Społecznej

Ministerstwo
Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

W imieniu Prezydium Komitetu Psychologii Polskiej Akademii Nauk, zwracam się do Pani Minister z wnioskiem o pilne zainicjowanie prac legislacyjnych, mających na celu nowelizację ustawy z dnia 6 czerwca 2001 roku o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (Dz.U. nr 73, poz. 763 ze zm.) oraz podjęcie prac nad uchwaleniem aktów wykonawczych do tej ustawy, umożliwiających jej stosowanie.

Dla przypomnienia podaję, że wspólnym staraniem środowisk zrzeszających psychologów, po wielu latach prac, w dniu 8 czerwca 2001 roku uchwalona została ustawa o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów, która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2006 roku, po blisko pięcioletnim okresie *vacatio legis*. W momencie uchwalenia, ustawa ta spełniała najwyższe wymagania stawiane temu aktowi prawnemu przez środowisko psychologów, oczekujące na regulację statusu wykonywanego zawodu psychologa.

Ustawa jest aktem normatywnym, którego regulacja była adekwatna do obowiązującego wówczas systemu kształcenia psychologów, odnosiła się do organizacji i zasad wykonywania zawodu psychologa, regulowała niezwykle istotną dla całego środowiska kwestię organizacji i działania samorządu zawodowego psychologów, odpowiedzialności zawodowej (dyscyplinarnej), zasad organizacji i funkcjonowania Krajowej Izby Psychologów i Regionalnych Izb Psychologów, prowadzących listy psychologów.

Pomimo tak kompleksowej regulacji ustawowej, akty wykonawcze do ustawy

nie zostały nigdy uchwalone, a bezczynność organów administracji publicznej doprowadziła do tego, że:

- 1) nie zostały uregulowane zasady sprawowania nadzoru nad wykonywaniem zawodu psychologa przez ministra właściwego do spraw pracy; w istocie nadzór ten nie był i nadal nie jest w ogóle sprawowany (art. 6 ustawy);
- 2) nie zostały uchwalone przepisy regulujące powstanie i zasady funkcjonowania samorządu zawodowego psychologów - Krajowej Izby Psychologów i Regionalnych Izby Psychologów (art. 38 i nast. ustawy); samorząd ten nigdy nie powstał;
- 3) nie uchwalono przepisów umożliwiających tworzenie i prowadzenie list psychologów przez Rady Regionalnych Izby Psychologów, brak rejestru prywatnych praktyk psychologicznych (art. 7, art. 8 i art. 18 ustawy);
- 4) nie zostały uchwalone przepisy regulujące zasady nabywania uprawnień, kwalifikacji, doskonalenia zawodowego i kształcenia podyplomowego psychologów; nie została powołana Komisja Ekspertów, nie ustalono sposobu jej działania (art. 8, art. 16 ustawy).

Zaniechanie prac nad aktami wykonawczymi do ustawy o zawodzie psychologa doprowadziło do tego, że ustawa ta jest w istocie aktem blankietowym, martwym, a wykonywanie zawodu psychologa, kształcenie profesjonalnych i odpowiedzialnych kadr (odpowiedzialnych także dyscyplinarnie), nie zostało uregulowane. W związku z tym, wykonywanie zawodu psychologa i świadczenie usług psychologicznych nadal odbywa się na zasadzie całkowitej dowolności, nierzadko z naruszeniem dobrego imienia psychologów wykonujących zawód profesjonalnie, świadczących usługi psychologiczne z należytą starannością, z uwzględnieniem najwyższych zawodowych standardów.

Nie chcąc powielać w tym miejscu apeli i postulatów środowisk psychologicznych, przywołujących szereg niekwestionowanych, zasługujących na poparcie i uwzględnienie argumentów o randze i znaczeniu zawodu psychologa, po raz kolejny uprzejmie proszę o uwzględnienie niniejszego wniosku Komitetu Psychologii PAN również z przedstawionych poniżej przyczyn.

Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy, na listę psychologów wpisuje się osobę, która spełnia łącznie warunki określone w tym przepisie, w tym, zgodnie z pkt 1 – „uzyskała w polskiej uczelni dyplom magistra psychologii lub uzyskała za granicą wykształcenie uznane za równorzędne w Rzeczypospolitej Polskiej”.

Po wejściu w życie ustawy o zawodzie psychologa Rzeczpospolita Polska stała się stroną porozumienia dotyczącego utworzenia Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego, skutkiem czego w polskim systemie kształcenia wprowadzono m.in. podział studiów na studia dwustopniowe i studia doktoranckie (tzw. proces boloński).

Studia dwustopniowe dzielą się na:

- 1) studia I stopnia, które trwają co najmniej 3 lata (6 semestrów); kończą się uzyskaniem tytułu zawodowego licencjata lub inżyniera,

2) studia II stopnia, które trwają 2 lata (4 semestry); kończą się uzyskaniem tytułu zawodowego magistra, magistra inżyniera albo tytułu równorzędnego.

Oznacza to, że osoby, które ukończyły studia I stopnia i uzyskały tytuł zawodowy licencjata z jakiegokolwiek dziedziny, mogą następnie kontynuować naukę w ramach studiów II stopnia, po których zakończeniu uzyskają tytuł zawodowy magistra psychologii (dyplom magistra psychologii, o którym mowa w art. 8 ust. 1 pkt 1 ustawy). Po uzyskaniu takiego tytułu i po spełnieniu pozostałych przesłanek określonych w art. 8 ust. 1 ustawy, takich jak: posiadanie pełnej zdolności do czynności prawnych, władanie językiem polskim w mowie i piśmie, osoby takie będą miały prawo do wykonywania zawodu psychologa w pełnym zakresie, na równi z osobami, które uzyskały magisterium z psychologii po ukończeniu studiów psychologicznych I i II stopnia (po ukończeniu jednolitych studiów magisterskich).

W ocenie Komitetu Psychologii PAN ukończenie 2-letnich studiów II stopnia na kierunku psychologia, po uprzednim uzyskaniu tytułu zawodowego licencjata z każdego innego kierunku (np. zarządzania, filologii polskiej, marketingu i zarządzania, bezpieczeństwa narodowego, fizyki, grafiki itp.), nie jest wystarczające do uznania, że osoba taka jest należycie przygotowana do wykonywania zawodu psychologa i do świadczenia usług psychologicznych. Wiedzy z zakresu psychologii nabytej przez taką osobę wyłącznie na studiach II stopnia w żadnym wypadku nie można porównać z wiedzą i doświadczeniem praktycznym osób, które tytuł magistra psychologii uzyskały po ukończeniu jednolitych studiów magisterskich lub już w ramach studiów I stopnia kształciły się na kierunku psychologia.

Mając na uwadze okoliczność, iż zawód psychologa jest zawodem zaufania publicznego, a świadczone przez psychologów usługi psychologiczne w przeważającym zakresie odnoszą się do dobrostanu i zdrowia psychicznego innych ludzi, osoby go wykonujące winny cechować się najwyższym poziomem wiedzy, nabytej po ukończeniu pięcioletnich magisterskich studiów psychologicznych. Stanowisko takie zostało podzielone także przez Twórców Standardów Uniwersyteckiej Komisji Akredytacyjnej (UKA, 2010), którzy uznali, że wyłącznie w czasie pięcioletnich studiów magisterskich z psychologii możliwe jest „wyposażenie studentów tego kierunku nie tylko w znajomość podstawowych teorii, metod i elementarnych umiejętności aplikacji tych metod do rozwiązywania problemów praktycznych”, ale też uwrażliwienie studentów „na respektowanie podstawowych zasad etycznego wykonywania zawodu psychologa: poufności, prywatności, anonimowości, i uzyskiwania świadomej zgody od osób biorących udział w prowadzonych badaniach i postępowaniach praktycznych”.

Za niedopuszczalne, nie tylko w świetle aktualnej wiedzy naukowej i założeń procesu kształcenia, ale nawet doświadczenia życiowego, należy uznać sytuacje, w których o sprawach fundamentalnych dla życia i zdrowia ludzkiego decydowałyby osoby nie mające ku temu kompetencji – osoby po zaledwie dwuletniej nauce prawideł zawodu psychologa. Warto w tym miejscu wspomnieć, że psychologowie udzielają pomocy psychologicznej (dzieciom i dorosłym), prowadzą psychoterapię, stawiają diagnozy decydujące o sposobie

leczenia lub psychoterapii, wydają opinie, w tym dla potrzeb wymiaru sprawiedliwości – opinie sądowo-psychiatryczne. Diagnozy, terapie i opinie psychologów odnoszą się do wszystkich aspektów życia, tak w sferze prywatnej, jak i zawodowej. Mogą stanowić o ponoszeniu przez daną osobę odpowiedzialności karnej, przesądzać o możliwości wykonywania określonego zawodu, przesądzać o przyznaniu lub odebraniu władzy rodzicielskiej, determinować konieczność podjęcia lub prowadzenia terapii, dać prawo do posiadania broni.

W związku z powyższym, stojąc na straży utrzymania obecnego modelu kształcenia psychologów, Prezydium Komitetu Psychologii PAN postuluje zmianę ustawy o zawodzie psychologa poprzez zagwarantowanie możliwości uzyskania tytułu zawodowego magistra psychologii wyłącznie osobom, które ukończyły pięcioletnie (jednolite lub w trybie 3+2) studia magisterskie na kierunku psychologia. Analogicznie, niezwykle istotne pozostaje uchwalenie w jak najszybszym trybie aktów wykonawczych do ustawy, umożliwiających jej praktyczne stosowanie.